

N:o 120.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anvisande af anslag till anordnande af värmeledning i länsresidenset och landsstatshuset i Malmö; gifven Stockholms slott den 27 mars 1908.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att för anordnande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med af öfverintendentsämbetet tillstyrkta förslag, af värmeledning inom länsresidenset och landsstatshuset i Malmö på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 19,185 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Carl Swartz.

*Utdrag ur protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27
mars 1908.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Swartz anförde härefter:
I underdånig skrifvelse den 10 december 1907 har öfverintendents-
ämbetet gjort framställning om anordnande af värmeledning inom lands-
statshuset och länsresidenset i Malmö; och har öfverintendentsämbetet,
med öfverlämnande af de till ärendet hörande handlingarna, därvid i
underdånighet anført följande.

Med erinran att i det för år 1907 i nåder fastställda generalför-
slag rörande användandet af det å sjunde hufvudtiteln uppförda ordi-
narie anslag till byggnader och reparationer medgifvits anordnande för
en kostnad af 2,640 kronor af centralvärmeledning för uppvärmning af
trappa och korridorer samt de af fukt besvärade rummen n:ris 34, 37

och 38 i bottenvåningen inom landshöfdingresidenset i Malmö, hade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län i skrifvelse till öfverintendentsämbetet den 24 oktober 1907 vidare anført, att det, innan nämnda arbete påbörjades, blifvit ifrågasatt att inrätta berörda centralvärmeledning på sådant sätt, att den kunde sedermera påbyggas för uppvärmning af samtliga rummen i landshöfdingresidenset, samt att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anmodat konsulterande ingenjören Gustaf Valley i Malmö att utarbete program för värmeledningens inrättande i den enligt generalförslaget medgifna omfattning, men med möjlighet att utvidga densamma såsom förut antydts, hvarefter arbetet utförts enligt det uppgjorda programmet för en kostnad af 3,000 kronor, däraf 2,640 kronor bestridts af statsmedel och återstoden förskjutits af landshöfdingen i länet. Med hänsyn till svårigheten äfvensom kostnaderna för uppvärmning af landshöfdingresidenset genom eldning i kakelugnar, hade emellertid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig böra hemställa om bemyndigande att inrätta fullständig centraluppvärmning i hela landshöfdingresidenset, för hvilket ändamål Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande från sydsvenska gjuteriaktiebolaget i Malmö, hvilket bolag utfört nyssnämnda redan verkställda arbete, infordrat anbud å en dylik anläggning. Detta anbud, hvilket vore upprättadt med ledning af omförmälda program, slutade å ett belopp af 6,700 kronor, däruti inbegripna förberörda af landshöfdingen förskjutna 360 kronor, men borde härtill läggas en summa af 300 kronor såsom arfvode för upprättande af programmet äfvensom för arbetets kontrollerande.

Vidare hade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande med skrifvelse den 16 november 1907 till öfverintendentsämbetet insändt instrument vid den 18 oktober samma år hållen årsbesiktning å, bland annat, landsstatshuset i Malmö, därvid uti instrumentet antecknats, att i ämbetsbyggnaden under en följd af år och synnerligast under den senare tiden tjänstemännen lidit mycket af den rök och det damm, som de dåliga eldstäderna med dessas olämpliga eldningssätt medförde; att orsaken till den ständiga inrökningen syntes få sökas i vid husets uppförande felaktig och bristfällig anläggning af rökkanalerna, liksom äfven i klena bjälklagsanordningar och i sättningen af inre murar, hvilket allt förorsakade nästan årliga omsättningar af kakelugnarna, utan att genom denna åtgärd olägenheterna minskats; att en i källaren för arkivets räkning anlagd luftuppvärmningsapparat också medförde många olägenheter, hvilka, trots upprepade förändringar och reparationer af apparaten, icke kunnat aflägsnas; samt att redan kaloriferens läge invid arkivrummen innebure en viss anledning till eldfara, hvartill komme, att den

från apparaten utträngande röken, som sökte sig väg genom trapporna upp till förstugor och ämbetsrum, gjorde vistelsen i lokalerna obehaglig och ohälsosam. På grund häraf hade också besiktningsmännen förklarat sig anse, att det nuvarande lokala uppvärmningssättet, som för en ämbetsbyggnad måste betraktas såsom föga tidsenligt, borde förändras till centralt uppvärmningssystem, för hvilket ändamål varmluftsapparaten i källaren för arkivlokalerna borde borttagas samt en centraluppvärmningsapparat, konstruerad för varmt vatten, anbringas i källarvåningen i därför lämplig och från arkivrummen helt afskild lokal, allt i enlighet med ett af ingenjör Valley upprättadt förslag, slutande å ett belopp af 11,515 kronor, däri inräknade kostnader för uppgörande af program, granskning af anbud samt kontroll å arbetets utförande.

Sedermera hade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i skrifvelse till ämbetet af den 7 december 1907 gjort framställning i syfte, att de föreslagna värmeledningsanordningarna i såväl landshöfdingresidenset som landsstatshuset måtte få redan under loppet af innevarande år komma till utförande, till stöd hvarför åberopats ett af kontrollanten vid 1907 års reparationsarbeten å ifrågavarande byggnader, lektorn vid Tekniska skolan i Malmö J. Smedberg afgifvet intyg, hvilket vore af hufvudsakligen följande innehåll. Den brist på ändamålsenlighet i konstruktion och noggrannhet i utförande, som syntes hafva gjort sig gällande vid uppförandet af landsstatshuset i Malmö, framträdde synnerligen märkbart i de uti byggnaden befintliga rökrörs- och eldstadsanläggningarna. Skorstenarna vore nämligen murade på danskt sätt med ett enda rör i hvarje skorsten, i hvilket rören från de kring hvarje rörstock grupperade eldstäderna inmynnade. Med en sådan anordning kunde inrökning knappast förekommas, ty då luftpelaren i det stora skorstensröret endast långsamt och med svårighet uppvärmdes af rökgaserna, sökte dessa sig hellre väg genom eldstäderna in i rummen. Fönstren i lokalerna måste därför hållas öppna, under det att eldning försigginge, och rummen måste äfven efteråt utluftas, för att den obehagliga lukten af instängd rök skulle i någon mån kunna aflägsnas. Hade draget i skorstenarna förut varit dåligt, hade det blifvit än sämre till följd af ett högt femvåningshus, som blifvit uppfördt i nära grannskap af såväl landshöfdingresidenset som landsstatshuset. Den nordvästliga vind, som under vintern nästan ständigt vore rådande i Malmö, finge genom det höga huset en riktning nedåt, hvarigenom icke allenast röken utan äfven elden drefves ut i rummen genom eldstadsöppningarna. Ett sätt att afhjälpa dessa olägenheter vore visserligen att påmura skorstenarna, men, om detta skulle ske till effektiv höjd, måste åt

skorstenarna gifvas en konstruktion, liknande en maskinskorstens, till föga prydnad för de byggnader, de tillhörde. En dylik påmurning syntes dessutom af rent konstruktiva skäl icke kunna försiggå utan hel ommurning af grunden. Att anbringa rökhufvar å skorstenarna kunde måhända öka draget — en dylik huf hade redan på försök blifvit uppsatt — men en sådan åtgärd syntes vara mer att betrakta såsom ett palliativ, då rökhufvars verkningsförmåga och varaktighet vore mycket begränsade. Under sådana omständigheter ansåge kontrollanten, att omförmälda olägenheter kunde fullständigt aflägsnas endast därigenom, att det nuvarande lokala uppvärmningssättet af landsstatsbyggnaden förändrades till centralt, eller med andra ord att byggnaden försåges med värmeledning, anordnad helst enligt varmvattensystemet i förening med evakuation, åstadkommen genom varmluft.

Slutligen hade öfverintendentsämbetet fått till sig öfverlämnadt ett skriftligt förklarande af landshöfdingen i Malmöhus län, G. Tornérhjelms, att, för den händelse fullständig centralvärmeledningsanläggning, utöfver det i sådant hänseende under år 1907 utförda arbete, i landshöfdingresidenset i Malmö under år 1908 komme till stånd, landshöfdingen Tornérhjelms förbunde sig att å den verkliga kostnadssumma, denna utvidgning kunde komma att draga, gälda en annuitet, beräknad efter 4 procent årlig ränta och en amorteringstid af 15 år från det anläggningen blefve behörigen utförd och afsynad.

Med anledning af hvad sålunda förekommit hade öfverintendentsämbetet uppdragit åt sakkunnig person, ingenjören Hugo Theorell i Stockholm, att granska ifrågavarande anbud och förslag med därtill hörande program och ritningar. Därvid hade befunnits, att, medan förslaget till värmeledning inom landsstatshuset och därför beräknad kostnad icke gäfvade orsak till erinran, mot anbudet å anordnande af dylik ledning i landshöfdingresidenset allenast varit att anmärka — förutom vissa mindre erinringar, som vid arbetets utförande kunde, om så ansåges lämpligt, utan förhöjning i arbetskostnaden iakttagas — att apparaterna borde, på sätt ock programmet förutsatte, göras tillräckliga för att med lätthet uppvärma samtliga lokaler till $+20^{\circ}$ vid en yttertemperatur af -20° och icke, såsom anbudet angäfvade, vid sådan temperatur af blott -10° , en förändring, som syntes betinga en höjning med 10 procent af anbudssumman, hvars belopp från öfverintendentsämbetets sida icke föranledt någon invändning. Till berörda summa, 6,700 kronor, borde emellertid, efter hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande påpekat, läggas 300 kronor för förslagets upp-

rättande och tillsyn af arbetet äfvensom den förhöjning af 10 procent å anbudssumman, eller 670 kronor, som den önskvärda större effektiviteten i värmeledningen skulle påkalla; och komme omkostnaderna för värmeledningsanläggningen i landshöfdingresidenset sålunda att belöpa sig till högst 7,670 kronor.

För egen del har öfverintendentsämbetet anfört, att ämbetet funne giltiga skäl vara anförda för de begärda anläggningarnas utförande, men, då kostnaderna härför, sammantaget 19,185 kronor, gifvetvis vore allt för betydande, för att desamma skulle kunna bestridas af det till ämbetets förfogande ställda ordinarie anslaget till byggnader och reparationer, hemställde ämbetet i underdånighet, det täcktes Eders Kungl. Maj:t bereda särskilda medel för ifrågavarande anläggningars åvägbringande genom ämbetets försorg och i enlighet med förenämnda af ämbetet förordade förslag och anbud — af hvilka det, som anginge länsresidenset, blifvit, sådant det af öfverintendentsämbetet tillstyrkts, af anbudsgifvaren godkänt — med de mindre detaljändringar i förslagen, hvilka utan ökning af kostnaden, kunde under arbetets gång befinnas lämpliga.

Af den häraf föranledda utgift för det allmänna, uppgående till, efter hvad förut sagts, 19,185 kronor, syntes dock den del därpå, som belöpte på värmeledningsanordningarna i fråga inom landshöfdingresidenset, böra — på sätt ock vederbörande boställshafvare förutsatt — ersättas statsverket i öfverensstämmelse med de grunder, hvilka funnes angifna i den till 1907 års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående anslag till iståndsättande af de åt landshöfdingen i Jönköpings län anvisade boställslägenheter m. m. och hvilka grunder, som upptoge en amorteringstid af 15 år och 4 procents ränta å anläggningskostnaden, förklarats skola gälla jämväl för anordnande af värmeledningar inom landshöfdingbostaden i Nyköping och i landshöfdingresidenset å Marieholm.

Departements-
chefen.

Såsom af den utaf öfverintendentsämbetet lämnade redogörelsen framgår, upptogs i det för nästlidet år fastställda generalförslaget öfver användande af årets tillgångar å det å sjunde hufvudtiteln uppförda anslaget för byggnader och reparationer ett belopp af 2,640 kronor för anordnande af centralvärmeledning inom länsresidensbyggnaden i Malmö för uppvärmning af trappa och korridorer i residenset äfvensom en del af fukt besvärade rum i byggnadens bottenvåning. Anledningen till att det sålunda beslutade arbetet på dylikt sätt begränsades var den, att införande af värmeledning inom residensbyggnaden i öfrigt, eller

hvad beträffade de egentliga bostadsrummen, icke ansågs böra i sista hand bekostas af statsverket utan af boställshafvaren. Emellertid har, enligt hvad samma redogörelse utvisar, den nästlidet år beslutade värmeledningen utförts på sådant sätt, att densamma utan svårighet kan utvidgas äfven till residensets öfriga delar.

Införande af värmeledning inom en statens byggnad af den omfattning som här är i fråga, för uppvärmning jämväl af samtliga bostadsrummen synes mig ock vara en synnerligen praktisk och lämplig åtgärd, då därigenom underhållskostnaden för byggnadens uppvärmningsanordningar för framtiden minskas samt ett bättre och tidsenligare resultat med mindre omgång och besvär kan vinnas än medelst de eljest i allmänhet vanliga eldstadsanordningarna. Sedan Riksdagen numera anvisat medel för anordnande af värmeledning inom åtskilliga länsresidens, nämligen de i Jönköping, Mariestad och Nyköping, med skyldighet för vederbörande boställshafvare att under viss tid förränta och amortera anläggningskostnaden, synes mig därför ock goda skäl tala för att en liknande anläggning bör komma till stånd äfven inom länsresidenset i Malmö. Ett särskildt skäl därtill är äfven, att, enligt hvad jag inhämtat, boställsrummen inom residenset, liksom länsstyrelsens lokaler, vid eldning i hög grad besväras af i rummen inträngande rök och damm i följd af det invid residenset och landsstatsbyggnaden nyligen uppförda femvåningshusets betydande höjd, en olägenhet, som, enligt hvad af sakkunnige påpekats, svårligen kan på ett effektivt sätt lämpligen afhjälpas annorledes än genom en anordning af det slag, hvarom öfverintendentsämbetet nu hemställt.

Den ifrågasatta utvidgningen af värmeledningen i residenset — hvilken synes mig böra utföras på sådant sätt, att därigenom vinnes den större effektivitet, som af ingenjören Theorell äfvensom öfverintendentsämbetet ansetts önskvärd — skulle enligt ämbetets beräkning kräfva en kostnad af högst 7,670 kronor, däri inberäknad dels det af landshöfdingen i länet förskjutna belopp, 360 kronor, hvarmed kostnaden för den redan utförda ledningens anordnande öfverskjutit det härtill anvisade beloppet, dels kostnaden för upprättande af program för ledningens utvidgning jämte kontroll öfver sistnämnda arbete. Ifrågasvarande kostnadsbelopp 7,670 kronor, mot hvilket jag icke funnit anledning till erinran, torde i likhet med hvad i motsvarande fall skett beträffande länsresidensen i Jönköping, Mariestad och Nyköping, lämpligen böra förskjutas af statsverket för att sedermera enligt enahanda grunder, som i nyssnämnda likartade fall förut kommit till tillämpning,

i den mån beloppet för ändamålet åtgår, förräntas och amorteras af boställshafvaren, hvilken i afgifven skriftlig förbindelse därtill förklarar sig villig.

Hvad beträffar den föreslagna värmeledningsanordningen inom landsstatshuset — hvilken såsom afsedd att förläggas till annan byggnad än residenset är af den föreslagna värmeledningen i sistnämnda byggnad helt och hållet oberoende — är af den föreliggande utredningen uppenbart, att de nuvarande rökgångs- och eldstadsanordningarna inom landsstatshuset befinna sig i ett synnerligen otillfredsställande skick, samt att de häraf härrörande olägenheterna, hvilka än mera ökas i följd af den invid nämnda hus nyligen uppförda höga femvåningsbyggnaden, svåriligen kunna med bibehållande af det nuvarande uppvärmningssystemet på lämpligt sätt undanröjas. Det synes mig därför i alla afseenden lämpligt, att värmeledning införas jämväl i nu ifrågavarande byggnad; och har jag i fråga om den i sådant afseende uppgjorda planen eller den därför beräknade kostnaden, hvilken, utgifterna för uppgörande af program, granskning af anbud och kontroll å arbetets utförande inberäknade, skulle uppgå till 11,515 kronor, icke något att anmärka.

Kostnaden för de föreslagna värmeledningsanordningarna i länsresidenset och landsstatshuset skulle således belöpa sig till sammanlagt 19,185 kronor. Då, på sätt öfverintendentsämbetet framhållit, denna summa synes alltför betydande för att lämpligen böra utgå af det ordinarie anslaget till byggnader och reparationer, hvilket för de mångahanda ändamål, som därmed skola tillgodoses, är synnerligen hårdt antitadt, anser jag, i likhet med öfverintendentsämbetet, särskilda medel böra för nu ifrågavarande arbetens utförande af Riksdagen äskas.

På sätt öfverintendentsämbetet erinrat, är det tydligen önskvärdt, att ifrågavarande arbeten må komma till utförande redan under innevarande år; och synes därför Riksdagens medgifvande böra utverkas därtill, att de för ändamålet erforderliga medlen må kunna af Eders Kungl. Maj:t disponeras redan under innevarande år.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att för anordnande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af öfverintendentsämbetet tillstyrkta förslag, af värmeledning inom länsresidenset och landsstatshuset i Malmö på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 19,185 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

Denna hemställan, i hvilken statsrådets öfriga ledamöter instämde, fann Hans Maj:t Konungen godt bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Axel Alexanderson.